

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Ciemno wszędzie, głucho wszędzie

Author: Barbara Morcinek-Abramczyk

Citation style: Morcinek-Abramczyk Barbara. (2018). Ciemno wszędzie, głucho wszędzie. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 64-66). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Ciemno wszędzie, głucho wszędzie

O cytacie

Cytat ten został zaczerpnięty z II części CYKLU *DZIADY* Adama Mickiewicza. Utwór ukazał się w 1823 roku w drugim tomie *Poezji* i stanowi jedną z czterech części *DRAMATU ROMANTYCZNEGO* o wspólnym tytule *Dziady*. Fragment „Ciemno wszędzie, głucho wszędzie” rozpoczyna tekst dramatu i jest recytowany przez chór. Powtarza się wielokrotnie, przez co tworzy atmosferę niesamowitości, oczekiwania i niepewności.

CHÓR

Ciemno wszędzie, głucho wszędzie,
Co to będzie, co to będzie?

Dziady część II to utwór przedstawiający tradycyjny obrzęd ludowy – *DZIADY*, podczas którego wywoływano (wspominano) duchy zmarłych. Mogły one poprzez swoje cierpienia po śmierci podzielić się mądrością i naukami moralnymi z żyjącymi. Fragment „Ciemno wszędzie, głucho wszędzie” jest zarówno elementem opisu – obrzęd odbywa się wieczorem, zebranych otaczają ciemności rozjaśniane tylko gdzieniegdzie blaskiem świec czy kaganków – jak i tworzy niesamowity nastrój. Pytanie „Co to będzie?” jest zapowiedzią niesamowitych chwil – oczekiwanych, ale ze względu na kontakt z tym, co pozaziemskie, również wypełnionych strachem, obawą o przekraczanie granic między światami. Podczas wieczoru poświęconego pamięci tych, którzy odeszli, w kaplicy pojawiają się trzy rodzaje duchów: dzieci, które za życia nigdy nie zaznały goryczy i z powodu braku cierpienia nie mogły doświadczyć w pełni człowieczeństwa; Zosia, młoda dziewczyna, która w swym życiu nie zdążyła nikogo pokochać i przez brak miłości nie może trafić do raju, oraz zły pan, który był nieczuły na cierpienia swoich poddanych, często sam przyczyniał się do ich bólu, a nawet śmierci. Ostatni duch uznany jest za najgorszą zjawę, gdyż zebrani na obrzędzie nie mogą mu w żaden sposób pomóc, jego win nie da się ułaskawić. W dramacie widać nie tylko inspirację ludową tradycją, ale też zaangażowanie społeczne, opowiedzenie się po stronie człowieka cierpiącego i krzywdzonego. Pod koniec tej części *Dziadów* pojawia się także milczące Widmo, które nie bierze udziału w obrzędzie.

O autorze i jego twórczości

Zob. **Bez serc, bez ducha, to szkieletów ludy*

Nawiązania

Motyw z *Dziadów* pojawia się w grze komputerowej *Wiedźmin 3: Dziki Gon*, zrealizowanej na motywach twórczości Andrzeja Sapkowskiego. Obrzęd dziadów w grze rozpoczyna się słowami: „Ciemno wszędzie, głucho wszędzie, co to będzie, co to będzie?”. Główny bohater Geralt z Rivii walczy z upiorami przybywającymi na ceremonię.

Nawiązaniem do utworu Mickiewicza jest także piosenka *Baranek* napisana przez Stanisława Staszewskiego w 1961 roku. Utwór należy do repertuaru grupy Kult, w której występuje syn Stanisława Kazik Staszewski (piosenka znalazła się na płycie *Tata Kazika* z 1993 roku). Pojawiający się w refrenie opis dziewczyny: „na głowie kwietny ma wianek, w ręku zielony badylek, a przed nią bieży baranek, a nad nią lata motylek”, został zaczerpnięty z dramatu i odnosi się do jednej ze zjaw pojawiających się podczas obrzędu dziadów.

Warto wiedzieć

- CYKL DZIADY – zob. **Znasz ty Ewangelię?*
- DRAMAT ROMANTYCZNY – swoista mieszanka dramatu, epiki i liryki, można w nim także znaleźć pokrewieństwa z operą oraz ze ŚREDNIO-WIECZNYMI misteriami. Swobodnie operuje się w nim czasem i przestrzenią, a sceny osadzone w realiach historycznych mogą się mieszać ze scenami fantastycznymi. Całość jest komponowana w sposób luźny, bez zachowania związków przyczynowo-skutkowych między poszczególnymi scenami, co wpływa na to, że akcja ma charakter szczątkowy.
- DZIADY – obrzęd dziadów odbywał się na terenach dawnej Litwy i Polski w przeddzień Wszystkich Świętych (w nocy z 31 października na 1 listopada), najczęściej w cerkwiach, kaplicach, na cmentarzach lub w domach znajdujących się niedaleko od nich. Odprawiano go na pamiątkę tych, którzy odeszli. Wywodził się ze słowiańskich tradycji ludowych, według których można było nawiązać kontakt z duszami zmarłych, przywołać je, a nawet z nimi porozmawiać za pośrednictwem osoby prowadzącej obrzęd (zwanej najczęściej guślarzem lub koźlarzem). W czasie tej ceremonii rozkładano na grobach pokarmy, symbolicznie karmiono zmarłych, jedzono wspólny posiłek, wierząc, że w ten

sposób przynosi się ulgę cierpiącym duszom. Częstoowano jedzeniem okolicznych dziadów-żebaków. Obrzęd ten był sprzeczny z oficjalną nauką Kościoła katolickiego, dlatego został zakazany przez duchowieństwo.

Mówiąc o słowiańskich dziadach, nie można również zapomnieć o Halloween. Ta wywodząca się ze starożytności anglosaska tradycja przybrała dziś formę zabawy, przebierania się za upiornych bohaterów i chodzenia od domu do domu z hasłem „cukierek albo psikus” oraz zbierania słodyczy (temu oddają się głównie dzieci), a także udziału w licznych imprezach halloweenowych (to już zabawa dla starszych). Należy jednak pamiętać, że tradycje dziadów i Halloween nie są takie same i nie mają wspólnych źródeł.

■ ŚREDNIOWIECZE – zob. **Bogurodzica, dziewica*

Z opracowań

[...] II część *Dziadów* wprowadzała też istotne *novum* – ową wspólnotę żywych i umarłych, złączonych starodawnym, jak sugeruje autor, obrzędem ku czci przodków (odpowiednik chrześcijańskich Zaduszek), w czasie którego żywi spieszą z pomocą umarłym, a zmarli udzielają żyjącym ostrzeżeń i nauk moralnych, wysnutych z własnego losu na tym i tamtym świecie.

Witkowska, Przybylski 1997, 252

Z historii i mitologii wiemy, że kult duchów stanowił ważną część religii słowiańskiej: po dziś dzień przyzywa się tam duchy zmarłych, a ze wszystkich świąt słowiańskich największym, najbardziej uroczystym było święto Dziadów.

A. Mickiewicz, wykład w College de France z 4 IV 1843 r., cyt. za: Makowski 1992, 131

Bibliografia

Dopart B., red., 1999: „*Dziady*” Adama Mickiewicza: poemat, adaptacje, tradycje. Kraków.
 Makowski S., 1992: *Literatura. Romantyzm*. Warszawa.
 Witkowska A., Przybylski R., 1997: *Romantyzm*. Warszawa.

Barbara Morcinek-Abramczyk